

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16 hallituksen esityksestä Euroopan ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyihin osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 19 päivältä lokakuuta 1990 lähettänyt hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 176 ulkoasiainvaliokuntaan.

Asian johdosta ovat olleet kuultavina toimistopäällikkö Marita Eerikäinen ulkoasiainministeriöstä ja vt. lainsäädäntöneuvos Heikki Karpuu oikeusministeriöstä.

Käsiteltyään asian ulkoasiainvaliokunta esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Euroopan neuvoston yhtenä keskeisimmistä toimintamuodoista on pidetty ihmisoikeuksien ja yksilön perusvapauksien suojaamista ja niiden toteuttamisen valvontaa. Neuvoston tärkein sopimus on vuonna 1950 tehty Euroopan yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi sekä sitä täydentävät lisäpöytäkirjat. Yleissopimuksen noudattamista pidetään edellytyksenä sille, että valtio täyttää Euroopan neuvoston perussäännössä jäsenille asetetun demokraattisuuden ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen vaatimuksen.

Euroopan neuvoston ihmisoikeusyleissopimuksella on perustettu kaksi erillistä valvontaelintä, Euroopan ihmisoikeustoimikunta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin. Tämän ohella Euroopan neuvoston ministerikomitealla on tärkeä osuus sopimusvelvoitteiden seurannassa.

Euroopan neuvoston ihmisoikeusjärjestelmän täydentämiseksi tehtiin Lontoossa 6 päivänä toukokuuta 1969 Euroopan ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyihin osallistuvia henkilöitä koskeva eurooppalainen sopimus. Sen tarkoituksena on parantaa toimikunnan ja tuomioistuimen työskentelyedellytyksiä takaamalla niiden käsittelyihin osallistuville henkilöille eräitä oikeuksia. Tärkeimmät näistä ovat oikeus pitää vapaasti yhteyttä toimikunnan ja tuomioistuimen kanssa sekä oikeus liikkumisvapauteen, jotta henki-

lö voisi tarvittaessa osallistua asian käsittelyyn valvontaelimissä.

Liittyessään Euroopan ihmisoikeusyleissopimukseen Suomi on tunnustanut Euroopan ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen toimivallan vastaanottaa yksityishenkilöiden, kansalaisjärjestöjen tai ryhmien tekemiä valituksia. Samalla Suomi on sitoutunut olemaan estämättä tämän oikeuden tehokasta käyttämistä. Nyt käsiteltävänä oleva sopimus täsmentää näitä sopimusvelvoitteita. Sopimuksesta olisi etua erityisesti niille Suomen lainkäyttövallan alaisille henkilöille, joiden tekemiä valituksia käsitellään valvontaelimissä.

Suomi on allekirjoittanut sopimuksen 28 päivänä syyskuuta 1990. Sopimukseen ovat liittyneet Suomea, Islantia, Kreikkaa ja Turkia lukuun ottamatta kaikki Euroopan neuvoston jäsenvaltiot.

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella ulkoasiainvaliokunta pitää sopimusta tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien ehdotusten hyväksymistä. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että sopimuksella paitsi rajataan viranomaisen harkintavaltaa myös turvataan yksilön oikeuksia keinoilla, joista vain osa on säännelty Suomen nykyisessä oikeusjärjestyksessä. Lisäksi sopimus rajaa yksityisen kansalaisen kannevaltaa.

Yksilön oikeusaseman selventämiseksi tulisi sopimus, jonka 1—6 artikla kuuluu lainsäädännön alaan, ulkoasiainvaliokunnan mielestä saattaa voimaan ehdotetun blankettilain asemesta niin sanotulla asiasisältöisellä voimaansaattamislailla. Koska sopimuksen ratifioimisella on kiire muun muassa useiden Euroopan ihmisoikeussopimuksen perusteella tehtyjen valitusten johdosta, valiokunta katsoo, että yksilön oikeusasemaa selkeyttävät säännökset tulisi antaa erikseen mahdollisimman pian.

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi ne Lontoossa 6 päivänä toukokuuta 1969 Euroopan ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyihin osallistuvia henkilöitä koskevan eurooppalaisen sopimuksen määräykset,

Helsingissä 11 päivänä joulukuuta 1990

jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Samalla valiokunta ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Aaltonen ja jäsenet Aittoniemi, Almgren, Hilpelä, Jaakonsaari, Järvenpää, Kuuskoski-Vikatmaa,

Paakkinen, Perho, Särkijärvi, Wahlström ja Väänänen sekä varajäsenet Donner, Haavisto ja Helle.
